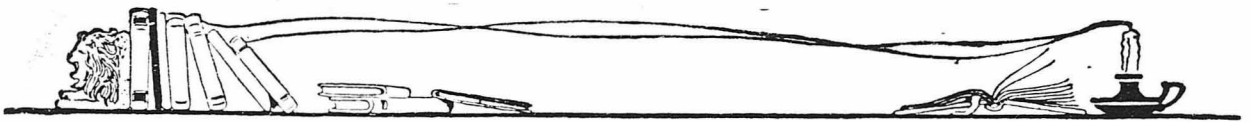

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΜΑΣ

ΤΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΝΙΡΒΑΝΑ

(Συνέχεια εκ του προηγούμενου)

«Εννοείς, ότι αυτό δεν μπορούσε να βασιλεύει πολύ. Την έστειλα στο Διάβολο και ήσυχασα πιά από γυναίκες. Χαίρομαι την ελευθερία μου τώρα. Τόν συγχάρηκα και περάσαμε στην τραπέζα μου. Έκει είδα, με έκπληξη μου, μιά άλλη γυναίκα να μās περιμένει. «Α, κύριε Μπραντέ, μου λ ει. Μου κρατήσατε παραπολύ τόν φίλο μου. Έλάτε επί τέλους.» Τό πιστεύετε ; Γύρισα κ' εγώ τότε πρὸς τὸν Ροντέν καὶ τοῦ μουρμούρισα : «Βλέπω, πράγματι, ὅτι ἀπέκτητες, ἐπὶ τέλους, τὴν ἐλευθερίαν σου.»

Καὶ μὰς διηγείται, κατόπιν, ὁ Μπραντέ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἐνὸς αὐτοῦ τῆς φριχτῆς δουλείας ἔλα τρία φαγητά στο τραπέζι του, πού τὰ τίμησε ὅλα μὲ μοναδική δόξιν.

— «Ὅταν ἐφευγα—ἐξακολούθησε ὁ Ροντέν, μού ἔκανε μιά φιλοφρόνηση, πού εἶναι γιὰ μένα ἡ μεγαλύτερη τιμή, πού ἔλαβα στή ζωή μου. «Αγαπήτη μου Μπραντές—μού εἶπε— ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι προγεγραμμένα σήμερα με τὸν κύριον Βολταίρο.» Φιντασίθητε !

Μήπως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι συνδαιτηρῶνες του δὲν εἶχον ἐντάλῃς τὴν ἴδια ἐντύπωση.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ Ροντέν, ὁ Μπραντές ρωτᾷ τὸν ἀθηναῖο γλύπτη κ. Ρούζ, πού ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ τὸν μεγάλο καλλιτέχνη στίς τελευταῖες τοῦ ἡμέρες, ἂν ἀληθεύῃ πὼς ἦτανε πορφυρεὺς καὶ πὼς ὑποφέρει πολὺ στὰ τέλη του. Ὁ κ. Ρούζ διαφεύδει τὴ φήμη.

— Μήπως ἀκούσατε, ἂν βρισκότανε κοντά του ἡ φριχτὴ δούλῃ σου ;

— Ὅχι. Εἴχα ἀκούει, ἀλλῶς, ὅτι στὰ ὄχδοντα τὸν χρόνιον εἶχε παντρευθῇ.

— Ἰσως τὴ δούλῃσά ;

— Μάλλον τὴν ὑπηρετριά του, φαίνεται.

Παραημέρι τότε κάποιος, ὅτι ἴσως νὰ ἐπρόκειτο γιὰ νομιμοποίησιν κάποιου πολυῦ ἐρωτικὸν καὶ ἐρεμῶν. Καὶ ὁ Μπραντές πνέεται ἀπὸ τὸ καθῆμα του.

— Μα ἂν ἔζησε κανὶς μὲ ἑκατὸ γυναῖκες στὴ ζωή του καὶ ἀκούουθῇ το παραδειγμα τοῦ Ροντέν, θα βρεθῇ ἀναγκασμένος, στὰ ὄχδοντα τοῦ χρόνιον, νὰ τις παντρευθῇ καὶ τις ἑκατό.

Κάποιος ἄλλος τότε ἀναφέρει καὶ τὸν ὄμινο γάμο τοῦ Ἀνατόλ Φρανκ, ἄλλου μεγάλου φίλου τοῦ Μπραντέ.

— Με τὴν ὑπηρετριά του ;

— Ὅχι. Μὲ τὴν ὑπηρετρία μιάς πόλις του ἐρωμένης. Ἡ παλιά του αὐτὴ ἐρωμένη ἦτανε παντρεμένη. Καὶ ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νὰ παντρευθῇ τὴν ἴδιαν, παντρεύθηκε τὴν ὑπηρετριά της.

— Τέλος πάντων-φρονᾷς ὁ Μπραντές— ὅλοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες πρέπει νὰ παντρεύονται, φαίνεται, στὰ τέλη τους τὴν ὑπηρετρία τους.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἐπεμβαίνει ἡ ἀνεμῖα του καὶ τοῦ μιλεῖ, χαμῆλῶντας, Δανικά. Ἐκείνος τῆς απαντᾷ ἐπίσης Δανικά. Καὶ γιὰ νὰ μὴ διαφύγῃ μὴ ἐδιακρίσῃ ἀπὲ ναντί μας, μὰς διερμηνεύει τὰ ὅσα εἶπανε :

— Ἡ ἀνεμῖα μου μοι λέει νὰ προσέξω, κ' ἐγώ, μήπως παντρευθῶ στὰ τέλη τῆς ζωῆς μου τὴν ὑπηρετρία μου. καὶ ἀρχίζω νὰ τὸ σκέπτομαι. Ὑποθέτω, λοιπόν, μᾶλλον, ὅτι δὲ θὰ τὴν παντρευθῶ.

Ἄλλὰ τοῦ ἔρεει κανεὶς καμιά φράση γι' αὐτήν ;

— Πὼς τὸ ἐξηγήτε αὐτό, μᾶτε ; τὸν ρωτοῦν.

— Ποιῶ ;

— Τὸ ὅτι τόσοι μεγάλοι ἄνδρες ἀποφασίζουν νὰ παντρευθοῦν στὰ γυρῆματά τους.

— Τὴν ἴδια ἐρώτησιν μού εἶχε κάνει κάποτε καὶ ὁ Ροντέν... ἀπαντᾷ ὁ Μπραντές. Καὶ τοῦ ἔδωκε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Βολταίρου Ὁ σοφός, λοιπόν, αὐτὸς ἄνθρωπος ἔλεγε, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ζου-

τότεροι ἄνθρωποι στὸν κόσμον ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους τοῦ πνεύματος. Καὶ φαίνεται, πὼς δὲν εἶχαν ἐντελὸς ἄδικο.

Μὲ τέτοιες σπονδὲς πνεύματος εἶχε ἀρδεύσῃ τὸ παλιῇ, τὸ αξιομνημόνεον οὗ αὐτοῦ ἐξοχικὸ γέφυμα τῆς Κηφισιάς, ὁ μεγάλος μας ἔξενος. Καὶ ὅταν τὸν συνωδύσαμε στὸ αὐτοκίνητο—τὴ ὠραιότερα πρᾶγμα στὸν κόσμον ἔχουν καὶ τὸ ταχύτερο τέλος—εἶχαμε ὅλοι τὴν αἰσθησιν, ὅτι κάποιον κενὸ εἶχε σχηματισθῇ γύρω καὶ μέσα μας. Καὶ δὲ μιλήσαμε πιά ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα. Μία ἀποτυχημένη φωτογραφία ἀπὸ κάποιον πλανόδιον φωτογράφον, πού νομίζω νὰ δημοσιεύθηκε καὶ οὐ, συγκράτησε τὴν συνάντησίν μας αὐτὴ μὲ τὸν μεγάλο Δανὸ φιλόσοφον, μὴ συνάντησιν ἀπὸ κείνες πού σπάνια δίνονται στὴν ζωὴ ἐνὸς ἀνθρώπου. Σὲ δύο ἡμέρες ὁ Μπραντές ἐφυγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ μὴ ξαναγορίσῃ πιά. Πέρου, τὸ ἐξαίσιο αὐτὸ πνεῦμα ἐσβύσε, γιὰ πάντα, στὴ μακρυνή του πατρίδα. Καί, ὡς στερόν του δῶρο, κρατῶ τούς χαριετιμῶνες του, πού μοῦ ἔπειλε μὲ τὸν ἀληθινότητο μου Γεράσιμον Βῶδον, ὅταν περυσινὸς ἀπὸ τὴν Κοπεγχάγη εἶχε τὴν εὐλαβητικὴ ἔμπνευσιν νὰ φέρῃ στο σπύτι τοῦ μεγάλου μας φίλου τὸ τελευταῖον ἑλληνικὸ «χαῖρε».

ΜΙΑ ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΗ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

1) Ἀγ. Ἀρτέμης, 2) Γ. Βαλαβάνης, (ὁ διηγηματογράφος), 3) Ἰ. Ἀρσένιος (τῆς «Γουκίλης Στράας»), 4) Π. Ραυτοπούλος, (ποιητῆς καὶ διειρημὸς ἀπατενῶν καὶ λοποδοτῆς), 5) Π. Νιρβανάς, 6) Ἰ. Σταματέλος, (ἐπτανήσιος λόγιος), 7) Θ. Βελλιαντῆς.

συντροφία μας. Νέος, συμπαθητικώτατος, ἐκλεκτὴς ἀνατροφή, ἀπὸ τὰ καλύτερα σπύτια τῶν Πετρῶν, γλωσσολογῆς, κοσμικώτατος, κομποστατος στὸ ντύσιμό του, ἀριστοτεχνῆς στους τρόπους του, γλυκομίλητος καὶ ὑποχρεωτικώτατος, εἶχε γινεῖ τὸ χαυδέμενο παιδί τῆς φιλολογικῆς μας συντροφιάς. Ὑστερὶ ἀπὸ λίγα χρόνια τοῦ ἦ-τανε γραφτὸ νὰ καταντήσῃ διεθνὴς λοποδοτικὴ δόξα καὶ νὰ περάσῃ τὸ ὄνομά του στὰ Ἀπομνημονεύματα τοῦ περιφήμου ἀστυνομικοῦ διευθυντοῦ τοῦ Παρισιοῦ Γκορόν. Καὶ τώρα ἡ φαντασία μου τὸν παρακολουθεῖ στὴ λανθάνουσα οὐχί, καὶ τόσο ἀνέλεπτη, ἐξέλιξιν του πρὸς τὸν μορφοτὸν τοῦ δρόμου.

Τίποτα δὲ μὰς εἶχε δώσῃ ποτὲ τὴν παραμικρότερη κακὴ ὑποψία γιὰ τὸν ἀγαπημένον μας φίλον. Εἶχαμε ἐκδόσῃ μαζί τὸ λιγὸ* ὡς ἐβδομαδιαῖα περιοδικό-τύπου «Ραμπαγα»· «Ἀθήναι» (Ἀζουλούθει)

VIII

Μιά παλιά φωτογραφία

Μέτα στὰ χαρτιά μου, βρῖσκα μιά παλιά φωτογραφία. Φοιτητικὰ χρόνια καὶ ποιητικὰ φτερουγίσματα. Ἀπὸ τὸ συμπλεγμα αὐτὸ τῶν νεῶν ἄλλοι πέθαναν πρόωρα, ἄλλοι δοῦναι—γιὰ μιά θλιβερὴ δόξα. Ἀπὸ αὐτῆς θὰ μιλήσω ἰδιαιτέρως—ἄλλοι λητμονήθησαν, ἄλλοι ζοῦν.

Εἶναι ἐκεῖ ὁ Σταματέλος, ἕνας Λευκάδιος ποιητῆς, πού πέθανε φθιστικός, ὁ Ἀγησίλαος Ἀρτέμης, πού ἔλασε ἀπὸ καιρὸ τὰ ἔχνη του—ἴσως νὰ εἶνε καὶ πεθαμένος—ὁ Γεώργιος Βαλαβάνης, ὁ Ἰωάννης Ἀρσένιος, ἐκδότης τότε τῆς «Ποικίλης Στράας», πού συγκέντρωνε τὰ πρωτοεῖνά μας, ὁ ἀγαπητός μου Θεοδόρος Βελλιαντῆς, καθισμένος στὴν πρωτοκαθῆδρον, ὡς μεγαλύτερος στὰ χρόνια ἀπὸ ὅλους μας, καὶ κάποιος, πού δυσκολεύομαι νὰ τὸν ἀναγνωρίσω καὶ πού φαίνεται νὰ εἶμαι ἐγώ. «Λόγιοι νέοι» τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὅπως μὰς τιτολογοῦσαν τότε, πού ἀπὸ τὴν παλιά τους φωτογραφία ἀμφ.βάλλω, ἂν ἀναγνώριζον καὶ αὐτοί, ὅσοι βρισκονται ἀκόμα στὴ ζωὴ, τοὺς σημερινοὺς ἐαυτούς των καὶ—πρὸ πάντων—ἂν τοὺς ἐγκρίνουν.

Ἐνας ὅμως ἀπὸ τοὺς νέους αὐτοῦ ἐπαραματοποίησε τὴν πρωτόμωτον δόξα, ἀλλὰ καὶ τὴ θλιβερώτερη. Εἶνε ὁ Περιελάς Ραυτοπούλος. Οἱ φιλολογικῆς του κλίσεις—εἶχε ἐκδόσῃ τότε καὶ μιά ποιητικὴ συλλογὴ μὲ τὸν τίτλον : «Κρυσταλλώματα»,—τὸν εἶχε φέρει στὴ